

УДК 37.016+811.161.2

У74

Автор:

Голобородько Є. П., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки й менеджменту освіти Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, член-кореспондент НАПН України;

Голобородько К. Ю., доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Павлик О. А., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри змісту і методики початкового навчання Криворізького педагогічного інституту Державного вищого навчального закладу «Криворізький національний університет»;

Мунтян С. В., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри слов'янських мов та методик їх викладання Херсонського державного університету;

Бондаренко І. А., учитель-методист, учитель української мови та літератури Херсонської спеціалізованої школи I–III ступенів № 24.

Рецензенти:

Плиско К. М., доктор педагогічних наук, професор;
Назаренко Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент.

Усі уроки української мови. 10 клас. II семестр. Нова програма / Є. П. Голобородько, К. Ю. Голобородько, О. А. Павлик, С. В. Мунтян, І. А. Бондаренко. — Х. : Вид. група «Основа», 2018. — 252, [4] с. — (Серія «Усі уроки»).

ISBN 978-617-00-3445-8

У посібнику вміщено всі уроки української мови для II семестру 10 класу, які розроблено із врахуванням змін, здійснених Міністерством освіти і науки України. Розподіл навчального часу та зміст розроблених уроків носить орієнтовний характер. Згідно з положеннями пояснювальної записки оновленої програми в разі потреби вчитель має право самостійно змінювати обсяг годин у межах розділу, а також змінювати послідовність вивчення розділів.

Для вчителів української мови та літератури загальноосвітніх шкіл, ліцеїв та гімназій, студентів філологічних факультетів педагогічних університетів.

УДК 37.016+811.161.2

© Голобородько Є. П., Голобородько К. Ю.,
Павлик О. А., Мунтян С. В.,
Бондаренко І. А., 2018

© Корягін В. О., макет обкладинки, 2018
© ТОВ «Видавничка група «Основа», 2018

ISBN 978-617-00-3445-8

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 10 КЛАСІ. II СЕМЕСТР

№ зп	Зміст уроку	Дата
Орфографічна норма (20 год.)		
33	Орфограма. Орфографічна помилка. Орфографічний словник. Принципи української орфографії	
34	Ненаголошені <i>е, и</i> в корені слова	
35	Апостроф. Позначення м'якості приголосних	
36	Чергування голосних	
37	Чергування приголосних в українській мові. Зміни приголосних при збігові їх у процесі словотворення	
38	Спрощення приголосних. Подвоєння та подовження приголосних	
39	Правопис префіксів	
40	Правопис суфіксів	
41	Уживання великої літери	
42	Правила перенесення слів із рядка в рядок	
43	<i>Тематична контрольна робота № 4. Контрольний тест</i>	
44	Написання складних слів разом, окремо, з дефісом	
45	Правила написання прислівників. Розрізнення прислівників і співзвучних сполук (<i>збоку — з боку, зрештою — з рештою, всередині — в середині</i> тощо)	
46	Написання складних службових слів	
47	Написання <i>не, ні</i> з різними частинами мови	

№ зп	Зміст уроку	Дата
48	Написання слів іншомовного походження. Правило «дев'ятки»	
49	Складні випадки написання прізвищ	
50	Складні випадки написання географічних назв	
51	Правила графічних скорочень слів	
52	<i>Тематична контрольна робота № 5. Контрольний тест</i>	
Морфологічна норма (12 год)		
53	Морфологічна норма. Морфологічна помилка	
54	Іменник. Рід іменників (складні випадки узгодження роду іменників типу <i>кір, дріб, біль, нежить, пил, степ, ступінь, путь</i> та ін. з іншими частинами мови). Паралельні родові форми іменника (<i>зал — зала, птах — птаха, плацкарт — плацкарта</i> тощо)	
55	Іменники чоловічого та жіночого роду, що означають назви людей за діяльністю (<i>поет — поетеса, поетка; директор — директорка, робітник — робітниця</i> та ін.). Іменники спільного і подвійного роду	
56	Визначення роду невідмінюваних іменників та аббревіатур, правила вживання їх	
57	Іменники, що мають лише форму однини або множини	
58	Складні випадки відмінювання іменників. Закінчення іменників I відміни в орудному відмінку	
59	Закінчення іменників чоловічого роду II відміни в родовому відмінку	
60	Відмінкові закінчення іменників з конкретним та абстрактним значенням (<i>терміна — терміну, феномена — феномену</i>)	
61	Паралельні закінчення іменників чоловічого роду давального відмінка (<i>-ові, -еві (-єві), -у (-ю)</i>); іменників знахідного відмінка (назв побутових предметів (<i>узяв олівець — узяв олівця, написав лист — написав листа</i>); іменників місцевого відмінка однини (<i>на коні — на коневі, в ліжку — на ліжкові, в гаї — в гаю, на торзі — на торгу</i>); іменників місцевого відмінка множини (<i>кістями — костями, крильми — крилами, чобітьми — чоботями</i> тощо))	

№ зп	Зміст уроку	Дата
62	Закінчення іменників III відміни в орудному відмінку. Словозміна іменників IV відміни	
63	Особливості кличного відмінка. Творення й відмінювання чоловічих та жіночих імен по батькові	
64	<i>Тематична контрольна робота № 6. Контрольний тест</i>	
Практична риторика (6 год)		
65	Суперечка як вид комунікації. Різновиди суперечки	
66	Правила ведення суперечки. Аргументи й докази	
67	Полемічні прийоми	
68	Мистецтво відповідати на запитання	
69	Дискусія на тему «Мовна мода — це добре чи погано?»	
70	Узагальнення й систематизація вивченого	

СОЦІОКУЛЬТУРНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

УРОКИ 33-53

Соціокультурна змістова лінія

- Гуманний світ. Уміння любити й бути щасливим. Життєві цілі. Благодійність як норма життя. Волонтерство в сучасній Україні.
- Порозуміння з друзями. Ознаки гармонійних стосунків між дітьми й дорослими. Як відновити довіру. Чи варто довіряти людям. Норми суспільної поведінки.

Наскрізнi лінії

1. Здоров'я і безпека

- Позитивні емоції — запорука здоров'я людини. Життя без конфліктів. Безпечне дозвілля.
- Екологічна безпека і здоров'я людини. Покращення середовища життя в міській і сільській місцевості.

2. Громадянська відповідальність

- Сила волі. Відповідальність за чистий простір довкола себе. Відповідальність за кожне написане слово.
- Надійність і довіра в стосунках. Обов'язок перед рідними, друзями. Громадянські цінності. Взаємодія громадян заради спільного блага.

3. Екологічна безпека і сталий розвиток

- Досягнення гармонії з природою. Читання книг як засіб розвитку людини й суспільства. Безпека на воді. Небезпечні розваги молоді.
- Міра відповідальності за недбале ставлення до природи. Темп міського життя і втрата соціальних зв'язків між людьми.

4. Підприємливість і фінансова грамотність

- Мої заощадження. Фінансова відповідальність кожного.
- Інноваційність і творчість – передумова успіху. Повага до чужої власності.

УРОКИ 53-63

Соціокультурна змістова лінія

- Соціальний контроль за поведінкою людей. Стимулювання нормативної поведінки. Громадська думка.

Наскрізнi лінії

1. Здоров'я і безпека
 - Активний і здоровий спосіб життя – запорука довголіття. Уміння насолоджуватися життям щодня і цінувати його. Мандрівки рідним краєм надихають і приносять насолоду й позитивні емоції.
2. Громадянська відповідальність
 - Відповідальність за своє здоров'я. Дотримання даного слова. Важливість соціальних контактів.
3. Екологічна безпека і сталий розвиток
 - Бережне ставлення до рослинного світу рідного краю. Споживання природних багатств з урахуванням інтересів нинішнього й майбутніх поколінь. Право на сприятливе довкілля. Ознаки екологічної кризи в Україні. Забезпечення якості життя в Україні. Ще назва є, а річки вже немає (*Л. Костенко*).
4. Підприємливість і фінансова грамотність
 - Планування власного бюджету. Планування бюджету колективної мандрівки. Петро Яцик — українець, який відмовився бути бідним.

УРОКИ 64-70**Соціокультурна змістова лінія**

- Як відновити джерела формування високої мовної культури. Мовний простір у моєму місті (селі), моїй родині. Мовний режим у школі. Мова у книзі рекордів України.

Наскрізнi лінії

1. Здоров'я і безпека
 - Здоров'я як особистісна цінність. Мовний режим у школі й місті (селі).
2. Громадянська відповідальність
 - Відповідальність за мовні вчинки. Відповідальність за результати спільної роботи. Відповідальність за прийняте рішення.
3. Екологічна безпека і сталий розвиток
 - Жити в гармонії з суспільством. Відновлювані джерела енергії. Заощадження тепла й енергії. Збереження біологічного різноманіття Землі. Участь кожної людини у розв'язанні екологічних проблем.
4. Підприємливість і фінансова грамотність
 - Спільна діяльність. Розподіл обов'язків і відповідальності.

ОРФОГРАФІЧНА НОРМА

УРОК № 33

ОРФОГРАМА. ОРФОГРАФІЧНА ПОМИЛКА. ОРФОГРАФІЧНИЙ СЛОВНИК. ПРИНЦИПИ УКРАЇНСЬКОЇ ОРФОГРАФІЇ

Мета (формування компетентностей): *предметні:* знання учнів про орфографію, принципи української орфографії; уміння знаходити орфографічні помилки, орфографічні навички учнів); *ключові:* уміння вчитися: увага, аналітико-синтетичні навички, асоціативна уява, пам'ять; *комунікативні:* словниковий запас учнів; уміння працювати в колективі та самотійно; *інформаційні:* навички аналізу науково-популярного тексту; *загальнокультурні:* емоційно-ціннісне ставлення до мови, розуміння цінності природи.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЯ КЛАСУ

Емоційна зарядка

- ▶ Прочитайте виразно вірш Л. Костенко.
- ▶ Поясніть правопис виділених слів.

Життя іде і все без коректур.
І час летить, не стишує галопу.
Давно нема маркізи Помпадур,
і ми живем уже після потопу.
Не знаю я, що буде після нас,
в які природа **убереться** шати.
Єдиний, хто не втомлюється, — час.
А ми живі, нам треба поспішати.

Зробити щось, лишити по собі,
а ми, нічого, — пройдемо, як тіні,
щоб тільки неба очі голубі
цю землю завжди бачили в **цвітінні**.
Щоб ці ліси не вимерли, як тур,
щоб ці слова не вичахли, як руди.
Життя іде і все без **коректур**,
і як **напишеш**, так уже і буде.
Але не бійся прикрого рядка.
Прозрінь не бійся, бо вони як ліки.
Не бійся правди, хоч яка гірка,
не бійся смутків, хоч вони як ріки.
Людині бійся душу ошукать,
бо в цьому схибиш —
то уже навіки.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК

Комунікативний практикум

- ▶ Дайте відповіді на запитання.
- ▼ Що вивчає орфографія?
- ▼ Що таке орфограма?
- ▼ Що таке орфографічна помилка?

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ, ЗАВДАНЬ УРОКУ. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Слово вчителя. Відомого французького письменника М. Пруста викликав на дуель безграмотний писака. Даючи свою візитну картку, він сказав М. Прусту:

— Надаю вам право вибору зброї.

— Чудово, — відповів Пруст, — обираю орфографію. Ви вбиті.

Ми з вами навчаємося для того, щоб ви ніколи не опинилися на місці цього безграмотного писаки. Наша робота протягом 20 годин буде стосуватися безпосередньо розділу мовознавства, що називається *орфографія*.

IV. ЗАСВОЄННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Робота з підручником

Вивчення параграфа «Принципи української орфографії».

Дослідження-спостереження

- ▶ Прочитайте слова. Розподіліть подані слова на чотири колонки за принципами написання слів: а) фонетичним; б) морфологічним; в) традиційним; г) смисловим.

Юний, молодий, солдатський, проте, на гору, прапор, кишеня, розжарений, забагато, стежка, по-нашому, просьба, яма, Надія, левада.

Термінологічна робота

- ▶ Поясніть значення термінів.

Орфограма, види орфограм (буквені й небуквені), орфографічна помилка, орфографічна грамотність, орфографічний словник.

Орфографічна робота

- ▶ Уставте пропущені букви, доберіть перевірні слова.

Бага.. тво, лю..ство, грома..ський, студен..ський, гіган..ський, тури..ський, пропаганди..ський, моло..ьба, про..ьба, лі..ба, кі..ті, бе..дал..ч, вел..ч.

Вибірково-розподільна робота

- ▶ Уставте з або с. Слова запишіть у дві колонки:
1) зі вставленою буквою з; 2) зі вставленою буквою с.
- ▶ Подані слова пишуть за одним принципом чи різними?

Ро..пис, вро..сип, ..кат, ..цементувати, ро..чин, ..формувати, ..тискач, ..чепити, ро..кис, ..прожогу, ..пад, бе..крилість, не..терпно, ..сох, ро..сунув, ..чавити, ..хов, ро..сіл, ..шити, не..проста, ро..тин, бе..платно.

Робота з текстом

- ▶ Прочитайте текст. Визначте стиль мовлення.
- ▶ Сформулюйте проблеми, які порушує автор тексту.
- ▶ Складіть монологічне висловлювання на тему «Негативний вплив середовища на здоров'я людини».

Урбанізація (від *латин. urbanos* — міський) — процес розростання міст і збільшення кількості міського населення, підвищення ролі міст у соціально-економічному й культурному житті суспільства. Сучасний побут людини, її житло насичені різноманітними джерелами небезпеки, що характерні й для виробничого середовища. Найінтенсивніше вони проявляються на урбанізованих територіях — у містах і селищах. Місто нагадує екосистему з власною інфраструктурою, динамікою та метаболізмом. Подібно до того, як повітря та ґрунт у лісі формуються під впливом рослин і тварин, зміни в міському середовищі є основою законів діяльності в містах.

Один із негативних впливів урбанізованого середовища на людину — шум. Звук завжди був супутником людини. Людина насолоджується шелестом листя, дзюрчання струмка сповнює її душу спокоєм, під шум дощу вона засинає. Однак не всі звуки є бажаними.

Звуки, щодо яких використовують термін «шум», є небажаними, вони виникають унаслідок людської діяльності (наприклад, рух транспорту, виконання виробничих дій у промисловості й ін.). Найпоширенішим наслідком шуму є роздратованість. Це відчуття з'являється не тільки через перешкоджання спілкуванню та сну, а й унаслідок зовнішнього впливу під час різних видів діяльності. Шум негативно впливає на здоров'я, спричиняє порушення сну, позначається на його тривалості та якості, що призводить перебування людини в постійному фізіологічному стресі. Як наслідок, можуть розвиватися серцево-судинні захворювання. Також спостерігається негативний вплив шуму на розумові здібності, ефективність і продуктивність праці. Шум здебільшого недооцінюють як екологічну проблему. Одна з причин полягає в тому, що людське вухо може пристосовуватися до різних рівнів шуму. Проте цей стан поступово призводить до глухоти та низької чутливості до широкого спектра звуків. Можна зробити висновок, що шум діє як стресовий чинник на здоров'я людини, оскільки спричиняє підвищення кров'яного тиску та часте серцебиття (За підручником «Основи здоров'я» Н.М. Поліщук).

V. ЗАКРІПЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Робота з таблицею

- ▶ Заповніть другу колонку таблиці прикладами.

Назви орфограм	Приклади
Ненаголошені [e], [u] в корені слова	
Правопис складних слів	
Уживання знака м'якшення й апострофа	
Правопис особових форм дієслів	
Правопис прислівників	
Правопис часток	

Диктант із коментуванням

- ▶ Уставте, якщо потрібно, пропущені букви, поясніть орфограми.

Швидкіс..ний, якіс..ний, улес..ливий, осві..читися, хвас..ливий, контраст..ний, щас..ливий, блис..нути, аген..ство, волейболіс..ці (давальний відмінок від волейболістка), заїз..ний, їж..жу (від їздити), учас...ник, заздріс..ний, ус..ний, випус..ний, стис..нути, щотижж..ня, студен..ський, студен..ство, очис..ний, скатер..ка, буревіс..ник, п'я..десять.